

FRANCOUZŠTÍ SOCIALISTÉ A REFORMA STÁTU.

Vůdce francouzské socialistické strany Léon Blum postavil se loni proti návrhům revise francouzské ústavy, které podávali Doumergue a Tardieu a o nichž jsme zde referovali v č. 6. a 7. roč. VII. Postavil se proti nim proto, že vybočovaly podle jeho mínění z rámce reformy republikánské. Léon Blum není však zásadně proti reformám a v poslední době se přidružil řadou praktických návrhů k těm, kteří tvrdí, že se dnešní politická, správní a hospodářská zřízení Francie musí přizpůsobit moderním požadavkům. Návrhy Blumovy jsou tím důležitější, že socialistický vůdce nečinil z nich nástroj stranické a volební agitace. Pojednává o reformách s jasným smyslem právníka školeného ve věcech správních a řeší otázky se stanoviska praktických požadavků a zdravého rozumu. Těžiště reformy vidí ve čtyřech problémech: v politické stabilitě, v reformě výkonné moci, v reformě parlamentní práce a v reformě soudnictví.

Politická stabilita byla vždy problémem francouzské politiky. Dnes je problémem tím těžším, že hospodářská krize rozrušila život každého jednotlivce, který má stále příčiny k obavám a zklamáním. V takovém ovzduší se těžko vytváří politická stabilita, jednoduše proto, že vládní moc se činí odpovědnou za krizi a její trvání. Ve Francii však k tomu přistupuje ještě další nesnáze. Demokratická ústava, jejímž cílem je vláda lidu, předpokládá existenci organisovaných stran, jejichž stabilitě odpovídá pak i stabilita vládní moci. Tato podmínka však ve Francii schází. Psali jsme zde už o tom (IV/2, VII/8-9), jak slabá je organisace francouzských politických stran. Tvoří se a mizejí náhodně, jejich jednotu maří vnitřní frakce a osobní rivality, neznají kázně a často nemají pevného programu. A tak vláda není nikdy přesným představitelem ukázněné sněmovny a její trvání závisí na náhodných seskupeních. Blum vidí východisko jediné v poměrném zastoupení, které předpokládá strany s pevnými programy, zaručující stálá politická seskupení. Blum žádá však zároveň na stranách určitou politickou morálku, jež se má projevit hlavně v tom, že strany ústavně opoziční jsou sice proti vládě, při tom však nemají právo odpírat jí z opozičního předsudku hlasy ve věcech, s nimiž souhlasí a které by navrhovaly, kdyby byly samy ve vládě.

Příčinu politické nejistoty vidí Blum i v zneužívání t. zv. otázky důvěry. Podle něho měl by ji předseda vlády klást jen v případech, kdy jde o tak závažné usnesení, že jeho zamítnutí znamená zároveň odmítnutí obecné politiky kabinetu. Jinak by měl ponechat sněmovnám samým, chtějí-li mu vyslovit nedůvěru z vlastní iniciativy.

Politickou nejistotu zaviňuje konečně i jmenování předsedy vlády, jež se při zmařených politických stranách ve Francii stává často výrazem osobních sympatií presidenta republiky. Blum navrhuje, aby předsedu vlády volila sněmovna na počátku volebního období. Kdyby mu později vyslovila nedůvěru, mohl by president republiky uvažovat o jejím rozpuštění.

Reforma výkonné moci musila by podle Bluma vycházet z fakta, že ve Francii není rovnováhy mezi mocí výkonnou a parlamentem. Víme ze spisu Krejčího: „Problém právního postavení hlavy státu v demokracii“, že tato rovnováha je téměř vždy porušena politickým vývojem ve prospěch parlamentu nebo vlády a že parlamentní režim je spíše kategorií politickou než právníkou, t. j. že je výslednicí faktických poměrů, které se v zemi vytvořily na podkladě určité ústavy. Kdežto však Krejčí

dovozuje správně, že Francie má nesporně parlamentní vládu s politickou převahou parlamentu (l. c. str. 23, 57), je v této otázce Blum dosti nejasný. Na jedné straně tvrdí, že v poslední době se vyskytlo mnoho případů, kdy si výkonná moc přisvojila práva parlamentu a tvrdí, že sněmovna musí být suverenní a mít ve všem a vždy poslední slovo. Tedy obhajoba čistého parlamentního režimu. Na druhé straně však Blumovo úsilí o pevnou organizaci politických stran a o postavení předsedy vlády jakožto vůdce sněmovní většiny svědčilo by pro režim kabinetní, v němž ovšem vláda ovládá parlament ve všech situacích a parlamentní činnost se pak jeví jako vládou řízené hlasování. (Krejčí l. c. str. 51.) Tomu by odpovídal i Blumův názor, že předseda vlády by měl mít řídicí úlohu (rôle directorial) — ovšem prý ve smyslu lidové vůle, již představuje sněmovna. Pokud ovšem budou ministři odpovědni parlamentu, jenž přirozeně jejich odpovědnost uplatňuje, potud budou hříčkou náhodných většin francouzské sněmovny. Krejčí ukázal ve svém spise (str. 73, 89), jak rovnováhu exekutivy a legislativy nemůže zaručit ani silný premier, jak lze v nesourodém parlamentě provádět „den leichten Sport der Ministerstürzerei“ a jak často ve Francii dělají úřadujícím ministrům potíže kandidáti na funkce ministerské.

Tyto ústavní otázky politické odpovědnosti Blum neřeší. Soudí, že kontinuitu vlády by přivodily některé správní reformy, na př. vybavení ministerského předsednictva, ministerské rady a jednotlivých ministerstev jakýmsi ústředními presidiálními kanceláři, které by pečovaly o souhrn různých ministerstev nebo kanceláří a připravovaly rozhodnutí ve smyslu politické linie kabinetu. V těchto sekretariátech by byli jednak vynikající úředníci jako stálý personál, jednak mladší poslanci, jež by si premier nebo ministři povolali. Kontinuitu vládních prací by chtěl Blum vytvořit také reformou předávání ministerského úřadu, při němž by nepředával odcházející ministr svému nástupci ve čtvrt hodinové rozmluvě jen čisté stoly a zásuvky, jak se to děje dnes, nýbrž předával by mu s doklady chystané plány a opatření.

Reformu parlamentní chtěl by Blum provést opět hlavně racionalisací parlamentní práce. Je především proti všem stálým výborům. Soudí, že ministr (při vládním návrhu) nebo poslanec (při iniciativním návrhu) by podali o návrhu právě tak dobrou zprávu jako zpravodaj výboru. Blum by připustil nejvýše jeden stálý „redakční“ výbor, složený z poslanců právníků, případně zvláštní výbory volené pro každý návrh, jež by o něm jednaly až po prvním čtení. Dvojí čtení pokládá za nutné v každém případě. Tyto zvláštní výbory pro každý návrh už kdysi ve francouzské sněmovně byly a Blum přiznává, že se vrací k staré praksi. Je pochybné, pomohla-li by. Neboť dnešní hospodářské i politické poměry jsou mnohem složitější, než byly v době, kdy se této praxe ve francouzských sněmovnách užívalo. Zejména vzrostly iniciativní návrhy poslanců. Tak na př. v l. 1928/29 bylo za rok podáno 1.078 návrhů zákonů a resolucí. Kolik by proto dnes musilo být takových zvláštních výborů, kolik času by se zmařilo stálými volbami a v kolika zvláštních výborech by byl třeba každý poslanec! Konečně sotva je možno říci při dnešních složitých návrzích, zabíhajících do různých právních i hospodářských oblastí, že by se zvláštní výbor volil pro přesně ohraničený, unikátní výkon. Blumův odpor proti výborům není nový. Vyjádřil jej už 1933 v anketě *Revue des sciences politiques*. (Mod. stát V. 3.) Poukazoval tehdy na příklad Anglie. Ale Anglie má také orgány, které zkoumají předem návrhy zákonů, třebaže jim neříká výbory. Mnozí angličtí poslanci ukazují naopak na dobrý francouzský vzor výborů, bez nichž by parlament utonul v nepořádku a anarchii.

Blum není také spokojen s dnešní úlohou předsedy sněmovny. Neřídí debatu, nýbrž je pouze rozhodčím mezi stranami, jenž bdí nad zachováním pořádku a jednacího řádu. Je nad sněmovnou jako symbol, neúčastní se však jejího života jako tvůrčí činitel. Blum žádá, aby předseda sněmovny nebyl mimo debatu, jak je tomu dnes, nýbrž aby ji skutečně řídil po prostudování předloh a po rozhovorech s resortními ministry a zpravodaji výborů. Jen tehdy, když by veškerá zákonodárná práce prošla nejdříve jeho rukama i jeho duševní dílnou, mohl by předseda sněmovny vésti jednání sněmovny určitými směrnici. Tuto práci by ovšem nemohl konat sám; místopředsedové by věděli předem, v které schůzi jej budou zastupovat a připravili by se podobně na debatu, takže sněmovna by měla vždy před sebou vůdce debaty, který by ovládal podrobně její předmět a zaručoval harmonii metodické práce.

Pokud se týká senátu, jsou francouzští socialisté stále pro jedinou komoru. Rovněž jsou proti nepřímým volbám do senátu. Ale když už Francie senát má, chtěli by aspoň zlepšit jeho pracovní metody. Tak zejména mělo by být stanoveno, do které lhůty musí senát projednat osnovu, kterou mu pošle poslanecká sněmovna. Dnes má senát možnost odkládat projednání do nekonečna. Tak na př. osnova dělnických pensí ležela v senátě dvanáct let, osnova sociálního pojištění čtyři léta. Ve všech zemích musí senát vyslovit v určité lhůtě své stanovisko k předlohám odhlasovaným sněmovnou, jinak se má za to, že s nimi souhlasí. Blum nechce, aby se ze senátu stalo zřízení, jež by pouze automaticky registrovalo usnesení sněmovny, ale nechce také, aby senát systematicky oddaloval projednávání určitých předloh.

Reforma soudnictví je posledním požadavkem Blumovým. Francouzští socialisté chtějí rovnou spravedlnost pro všechny, neodvislou na vládě, parlamentu, třídních zájmech a předsudcích. Ústava z r. 1875 neumožňuje úplnou neodvislost soudnictví, jako ji umožňují v Americe ústava a v Anglii tradice. Ve Francii není soudnictví mocí, nýbrž správou. Proto je dnes nemožné mluvit o oddělení moci výkonné a soudní. Aby bylo francouzské soudnictví skutečnou mocí, svobodnou a neodvislou, k tomu by bylo třeba vrátit se k pojetí Revoluce, jež žádala přímou volbu soudců lidem. V dnešním správním postavení soudnictví bylo by možno žádat jen určitá nouzová řešení: přísný výběr kandidátů veřejnou soutěží, lepší soudcovské platy zajišťující hmotnou nezávislost a povyšování na návrh sboru několika inspektorů, kteří by se střídali v inspekci soudů a sami by byli jmenováni na návrh kasačního dvora a soudních presidentů.

VNITŘNÍ A ZAHRANIČNÍ POLITIKA.

A. VNITŘNÍ.

Jsme uprostřed volebního zápasu. Bylo by možno říci, že toto slovo: zápas jest trochu nadsazeno. Předvolební agitace má velmi klidný průběh. Rušně jest jen na německé straně, kde schůze Henleinovy sudetoněmecké strany jsou velmi bouřlivé; na české straně jen „národní sjednocení“ vnáší do voleb drsný politický tón, který přestává připomínati diskusi a svědčí o násilnosti. I tento klid před volbami jest aktivem našeho politického života a vývoje. Uprostřed Evropy jest tu stát, v němž se volí svobodně a klidně. A jdou-li čeští demokraté proti „národnímu sjednocení“, jdou-li němečtí demokraté proti Henleinově straně, jdou tak proto, že čeští demokraté si chtějí možnost klidné práce demokratické udržet proti těm, kteří u nás chtějí napodobiti cizí vzory.